

Приказ

УДК: 373.2(091)(049.32)

DOI: 10.5937/zrffp52-34382

ВАСПИТАЊЕ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ

(Татјана Михајловић, *Историја идеја о предшколском васпитању и образовању*, Бања Лука: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2021, 367 стр.)

Кристијан Б. ПОПОВИЋ¹
Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм педагогије

¹ kristijan.popovic@ff.unibl.org

Рад примљен: 14. 10. 2021.

Рад прихваћен: 28. 3. 2022.

ВАСПИТАЊЕ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ

Публикација *Историја идеја о предшколском васпитању и образовању* у издаваштву Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, објављена с јесени 2021. године, представља продукт дугогодишњег научно-истраживачког и педагошког рада ауторице проф. др Татјане Михајловић. Ранијих година, на нашем говорном подручју били смо у прилици да проналазимо многе радове о различитим концепцијама, прогресивним идејама, алтернативним приступима и методичким промишљањима о васпитању деце предшколског узраста, али не и свеобухватне научне монографије о историји предшколског васпитања и образовања. Управо педагошки погледи заступљени у овој монографији не само да имају посебну вредност за историјску афирмацију богате педагошке прошлости већ дају и вредан допринос развоју предшколске педагогије.

Концептуални оквир монографије чине два дела у којима ауторица хронолошким редом анализира зачетке педагошке теорије о васпитању и образовању предшколске деце, док је монографија заправо сачињена од шеснаест тематских целина са пратећим поднасловима. Тако се у њеном првом делу указује на то да проучавање историје детињства има своју историјску контекстуалност, те да његова сложеност није препозната као посебна фаза у развоју све до настанка грађанског друштва модерне епохе. У другом делу монографије даје се осврт на педагошке идеје славних педагога и мислилаца протеклих епоха који су својим васпитним погледима и теоријским сазнањима допринели утемељењу различитих концепција васпитања, као и стварању савремених теорија у предшколском васпитању.

После уводног дела о настанку и развоју предшколске педагогије, ауторица се од првог до трећег поглавља бави појмовним и историјским димензијама детињства, моделима и визијама детињства кроз историјске епохе, самој негацији доживљаја детињства, али и циљевима у историји педагогије као делу опште слике о детету. Тако појмовне димензије детињства упућују на закључак да се последњих неколико деценија драстично променила слика о детињству, док историјске димензије детињства показују да је у периоду феудалне епохе постојао концепт детињства, али постаје прихваћен тек развојем грађанског друштва XVIII века.

У четвртом и петом поглављу концизно се анализира античка и феудална епоха. Полази се од педагошких идеја античких и римских мислилаца, од васпитања у Спарти и Атини, преко педагошких идеја Платона и Аристотела до хуманистичке педагогије Квинтилијана у функцији васпитања деце ране младости. Предочене су неке од битних идеја као што је истицање васпитања у складу са природом, потреба подстицања раног развоја, примарна улога породице у васпитању деце до шесте године и слично. У периоду хуманизма и ренесансе породично васпитање везује се углавном за децу до поласка у школу, када она треба да усвоје радне навике неопходне за живот. Ауторица истиче и педагошку културу родитеља као битан аспект васпитања за хуманисту Мишела Монтења, чију теорију о природном васпитању такође проучава у овом поглављу.

Нова епоха и шесто поглавље започиње интерпретацијом педагошких идеја социјалутописта Томаса Мора и Томаза Кампанеле. Идеје о васпитању раних социјалутописта утицале су касније на развој социјалистичких схватања васпитања модерног доба. Овде ауторица, упркос њиховом утопизму, издваја битне педагошке погледе као што су значај васпитања деце и пре треће године, равноправност у васпитању, истицање принципа очигледности, те употребу и развој матерњег језика. Одабрани педагошки ставови свакако доприносе хармонијском развоју личности, али и васпитању деце у складу са природом и њеним законима.

Седмо поглавље посвећује се зачетнику педагогије новог доба и представнику класика историје педагогије, Јану Амосу Коменском. Његов педагошки систем доноси највиши досег у развоју средњовековне прогресивне педагошке мисли на прелазу у нови век, задржавајући религиозну полазну основу у процесу васпитања и образовања, али и предмете везане за седам слободних вештина. Ауторица скреће пажњу на велику стваралачку енергију која је инкорпорирана у идеје и дела Коменског, а која је резултирала превазилажењу заосталости, примитивизма и догматизма у васпитању. Такође се критички приступа и чувеној *Мајеринској школи*, којом Коменски велики значај придаје и породичном васпитању деце.

Наредно, осмо поглавље завређује пажњу детета као центра педагошких и друштвених збивања или како то ауторица назива – детињство као време невиности Жана Жака Русоа. Управо француско доба просвећености на челу са Русоом у центар пажње поставља мисао о друштвеној свести, а природа и слобода постају основа филозофских и педагошких погледа. Тако Русо постаје заслужан за теорију природног и слободног васпитања, којом се уважавају индивидуалне особине детета заједно са темпераментом који одређује његове способности и карактер, односно дете се прецизније посматра и изучавају се његове индивидуалне склоности.

У деветом поглављу приказују се педагошке идеје филантрописте Роберта Овена, који је живот посветио проблемима радних људи и њихове

деце. Овен велику пажњу посвећује васпитању предшколске деце интегрисући реформистичке идеје и властито искуство. Битна прекретница за рано образовање деце јесте отварање *Школе за одојчад* у Институту за формирање карактера Роберта Овена. Тако ауторица истиче стварање модела живљења у заједници где се уважава социјална правда, као и Овенова веровања да искуство у раном периоду значајно доприноси дечјем даљем развоју.

Затим новим (десетим) поглављем сагледава се васпитнообразовни рад Јохана Хајнриха Песталоција, који је дао велик допринос развоју модерне педагогије. Овде се посебна пажња придаје *дневној соби* Песталоција, која је незаобилазна у развоју деце до пете године. Пошто је пуна љубави, топлине, хармоније, узајамних односа одраслих, посебно мајке и детета, Песталоцијева *дневна соба* испуњава моралну страну постојања човека.

Једанаесто поглавље посвећено је педагошком раду још једног класика предшколске педагогије, Фридриху Фребелу. Ауторица описује Фребелову *романтичну идеју* о потреби васпитања и образовања у раном детињству, коме је посветио најважнији део своје педагошке делатности. Фребел средиште васпитања измешта из породице у специјалне васпитне установе које назива *дечји вртићи*. Важна улога придаје се функцији игре у васпитању предшколске деце, посебно оригиналној Фребеловој творевини тзв. *игри са даровима* (Фребелови дарови), која представља специфичан дидактички материјал за децу предшколског узраста. Тако број иновација у којима је био пионир у педагошком раду постаје велики.

Педагошки погледи Елене Кеј критички се анализирају у дванаестом поглављу. За Елену Кеј, Русоов натурализам и Дарвинов еволуционизам показују да су тело и дух јединствени, да човекова еволуција није окончана, те да је неопходно *ново* васпитање. За њену концепцију *новог* васпитања значајан је однос друштва према појединцу, однос индивидуалног и социјалног. У њеном педагошком раду нагласак је на идеји природности и слободе у васпитању, као и поштовању индивидуалности сваког детета.

Васпитне замисли Константина Димитријевича Ушинског, оснивача руске педагошке науке, приказане су у тринаестом поглављу. Ушински се сматра претечом нове демократске хуманистичке школе. А његове педагошке идеје имају хуманистичку димензију која укључује познавање развојне психологије. Ауторица истиче усвајање говора као битан аспект развоја предшколског детета за Ушинског. Затим истиче и његово дело *Изворна реч* као први систематски водич за почетно образовање деце у ком се ставља акценат на развој свих компоненти дечје личности која се битно разликује од одраслог човека.

Велики значај за предшколску педагогију има и Марија Монтесори, чији се педагошки ставови образлажу у четрнаестом поглављу. Монтесори у први план поставља дечје потребе и могућности, због чега дозвољава да

дете у игри бира материјале у складу са својим способностима, потребама и интересовањима, уз наглашавање независности у учењу, као и оспособљавању за самостално стицање и прераду искуства. Њен полазни став у педагошком раду јесте да дете само себе открива покретима и сензомоторним искуствима, још од најранијег доба свога живота.

Претпоследње (петнаесто) поглавље чини дискусија о сличностима и разликама система васпитања Фридриха Фребела и Марије Монтесори, док се монографија завршава шеснаестим поглављем и синтезом идеја о предшколском васпитању као основу савремених концепција предшколског васпитања и образовања.

Начин на који је књига конципирана представља студиозан и аналитичан приступ теоријским сазнањима и разумевању педагошких идеја насталих и развијаних током историје. Дубински утемељена анализа различитих схватања, затим колоризоване илустрације и јасни схематски прикази читаоцу дају свеобухватан и надасве занимљив поглед у историју развоја идеја предшколског васпитања и образовања. Књига је можда првенствено намењена студентима, али истовремено може бити корисна истраживачима опште и предшколске педагогије, педагошким радницима, стручним сарадницима, родитељима и свима који су свакодневно у прилици да преиспитују своје педагошко деловање.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).